

Synu, ta zahrada bude jednou tvá

Dělení majetku pro případ smrti často hýbe rodinnými osudy. Občanský zákoník stanoví jistá pravidla

Karel (85):

Pan Karel se nikdy neoženil, neměl děti ani závět nesepsal. Zůstal po něm jen dům na vesnici, o který se po jeho smrti musely podělit tři dcery dvou již dávno zesnulých Karlových bratrů. Očekával se lýtý boj o osud zděděného majetku mezi dvojicí sester a sestřenicí, neboť jejich rodiny se takřkajíc „nemusely“. Konflikt skutečně vzplál, ale mezi sestrami – poté, co mladší souhlasila s návrhem sestřenice na prodej domu a spravedlivé rozdělení utržených peněz, zatímco ta starší aktivitu sourozence pochopila jako spiknutí s nenáviděnou familií a snahu ji z celé akce vyřadit. Následoval maraton trpkých dohadů a obviňování, veskrze nesmyslných, do něhož byla bohužel zatažena i maminka dvou dědiců, jež se „nezdárné“ mladší dcery – jak pravila – nadobro zřekla. Příběh dědictví měl nakonec zdárné rozuzlení: vzdorovitá starší sestra na prodej domu po čase přece jen kývla, vidina vlekého soudního sporu s příbuznými ji nelákala. Ovšem hlubokou jizvu na rozbitém vztahu v rodině už nikdo nikdy nezahojil...

DAVID NOVOTNÝ

Kdyby pan Karel tušil, co dědictví po něm způsobí, možná by ještě za svého života sepsal závět a neteře tak sám podělil. Třeba by tím zabránil konfliktu, kdo ví. Ani paragrafy sice nedokážou čelit nejdivočejším příbuzenským excesům, přesto se občanský zákoník snaží dědické právo vymezit poměrně pregnantně.

K tomu, aby někdo mohl být dědicem, musí mít **dědický titul**. Jde o právní důvod, na jehož základě dojde k přechodu jmění – tedy majetku zemřelé osoby (zákon ji označuje jako **zůstavitele**) – na dědice. Občanský zákoník upravuje tři dědické tituly, z nichž první dva patří mezi tzv. **pořízení pro případ smrti** a mezi nimiž panuje jistá hierarchie.

Na prvním místě je to **dědická smlouva**, která má přednost před **závěti**. Obě společně pak mají přednost před **děděním** na základě **zákonné posloupnosti** (viz **rozdělení do dědických tříd ve sloupku vpravo**).

Závět i dědická smlouva. Zákon nabízí více možností, jak rozdělit majetek mezi dědice pro případ smrti.

FOTO SHUTTERSTOCK

Předmětem dědictví je **pozůstalost**. Ovšem pozor! Její součástí je jednak majetek (ať už dům, byt, auto, zahrada, nebo třeba sbírka obrazů a podobně), ale také dluhy zůstavitele v okamžiku jeho smrti. Tuto mnohdy nečekanou a nemilou skutečnost dědic zjistí ze **soupisu pozůstalosti**, který mu předloží notář. Je pak na něm, zda se svého dílu pozůstalosti i s dluhy vzdá. Vzdát se totiž jen dluhů po zesnulém příbuzném úplně nelze.

Chci dědice podělit spravedlivě

Chcete-li svůj majetek mezi potomky rozdělit podle jejich zásluh, lze využít již zmiňovanou darovací smlouvu. Tu uzavírá zůstavitel s budoucím dědicem (nebo s tzv. odkazovníkem) ještě za svého života. Druhá strana musí s takovou smlouvou souhlasit, což se stvrzuje notářským zápisem. Dědická smlouva pak zůstaviteli nijak nebrání nakládat s „upsaným“ majetkem podle libosti. Smluvnímu dědici nakonec případně až to, co z daného majetku zbude v okamžiku smrti zůstavitele.

Dědickou smlouvou však nelze pořídit o celé pozůstalosti. Zkrátka maminka,

11. DÍL: Dědictví – kdo má na co nárok

jež chce smluvně „přilepnout“ svou zahrádku starostlivému synovi, nemůže opomenout ani ostatní své děti, které se okopávání záhonů vyhýbají. Minimálně jedna čtvrtina pozůstalosti musí proto zůstat volná, aby o ní mohl zůstavitel rozhodnout podle své zvlášť projevené vůle. Kdyby tedy ideálně po mamince zůstal kromě zahrádky ještě další majetek, mohl by případně ostatním potomkům. Pokud by však zůstavitel chtěl nechat i volnou čtvrtinu smluvnímu dědici, uveďte to výslovně v závěti.

Právě závět je nástroj, který z hlediska dědictví vnímáme nejčastěji. Jazykem zákona jde o odvolatelný projev vůle, jímž zůstavitel pro případ své smrti osobně *zůstává* (laicky a ne úplně správně řečeno „odkazuje“) jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně odkaz. Závět je tedy listina napsaná vlastní rukou nebo jinou osobou se dvěma svěd-

ky či formou notářského zápisu, ve které je uvedeno, kdo bude po zůstaviteli dědit a co. Hodláte-li verze závěti za svého života měnit, na což máte jako zůstavitel právo, vřele doporučujeme každou z těchto verzí datovat. Platná je totiž ta závět, jež byla před smrtí sepsána naposledy (*podrobněji se tomu budeme věnovat v ztřetím díle seriálu*).

Odkaz oproti tomu znamená, že zůstavitel *odkazuje* určitou věc jednomu člověku (např. „*Svému synovi odkazuji svůj automobil a své vnučce odkazuji své šperky*.“). Odkazem se pouze zřizuje pohledávka na vydání určité věci nebo určitého práva, např. věcného břemene. Odkazovník však není dědicem. Proto je vhodné, aby i zůstavitel v závěti mezi oběma instituty rozlišoval, tedy aby použil formulaci „*povolávám za dědice*“ nebo „*zůstávuji*“, má-li na mysli dědění, nebo naopak „*odkazuji*“, „*zřizuji odkaz*“ apod., pokud mu jde o odkázání konkrétní věci.

Autor je právník. Pracuje v advokátní kanceláři Ródl & Partner, advokáti, s.r.o.

V DETAILU JE DŮLEŽITÉ SDĚLENÍ

Slovníček dědiců: lze příbuzné vydědit?

NEPOMINUTELNÝ DĚDIC

Je tím dědicem, kterému z pozůstalosti náleží tzv. **povinný díl** (nárok na peněžní částku o hodnotě dílu) a který nesmí být zatížen odkazy ani jinak omezen. Nepominutelnými dědici jsou děti zůstavitele, a nedědí-li, tak jejich potomci. Nezletilému nepominutelnému dědici náleží aspoň **tři čtvrtiny** jeho zákonného dílu, zletilému aspoň **jedna čtvrtina** jeho zákonného dílu. Pozor! Právo na povinný díl je pouze právem na **peněžní částku**. To znamená, že nepominutelný dědic nenabude například polovinu nemovitosti, která je součástí pozůstalosti. Bude mít však nárok na částku rovnající se hodnotě poloviny této nemovitosti.

VYDĚDĚNÍ

Klasický „strašák“, pomocí něhož vyhrožují zhrzení rodiče svým nevďěčným dětem, že jim neodkážou nic ze svého majetku. Vydědění skutečně znamená, že zákonný dědic nemá žádné právo na dědictví ani na povinný díl. Není to ale tak jed-

noduché, jak se na první pohled může zdát. Zůstavitel může své potomky vydědit pouze z těchto **zákonných důvodů**:

- dědic neposkytl zůstaviteli pomoc v nouzi,
- dědic neprojevoval o zůstavitele opravdový zájem,
- dědic byl odsouzen za trestný čin, který svědčí o jeho zvrhlé povaze,
- dědic vede trvale nezřízený život.

Projev vůle zůstavitele o vydědění nepominutelného dědice musí mít stejnou formu jako závět.

PRÁVO NA ZAOPATŘENÍ

Toto právo přísluší nepominutelnému dědici, který nemá nárok na povinný díl. Další nároky přísluší pozůstalému manželovi nebo manželce, rodičům a osobám, jež požívaly bezplatné zabezpečení v domácnosti zůstavitele v době jeho smrti. Musí jít o osobu, která **nemá prostředky na nutnou výživu** a není sama schopna se živit. U nepominutelných dědiců

bez povinného dílu je proto nutné zajistit výživu, a to do výše povinného dílu. Pozůstalý manžel má právo na slušnou výživu **šest týdnů** po smrti manžela a nabývá vlastnické právo k movitým věcem, které tvoří vybavení domácnosti.

ZÁKONNÁ POSLOUPNOST

Ta se zpravidla používá pro dělení majetku, pokud zůstavitel **nesepsal závět** ani neuzavřel s druhou osobou dědickou smlouvu. Nebo když závět sepsal, ale jen pro část své pozůstalosti (*více ve sloupku vpravo*).

SOUPIS POZŮSTALOSTI

Účelem tohoto soupisu je zjistit pozůstalostní jmění a **čistou hodnotu majetku**, je-li to třeba pro výpočet povinného dílu, pokud je mezi dědici osoba se zvláštní ochranou (např. omezený na svéprávnosti), nebo na žádost věřitele.

VÝHRADA SOUPISU

Jde o institut k ochraně nejen dědiců, ale i věřitelů, neboť součástí dědictví jsou

i dluhy. Výhrada soupisu slouží ke zjištění jmění a určení čisté hodnoty majetku v době smrti zůstavitele. Neuplatní-li dědic výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele **v plném rozsahu**, tedy i ze svého výlučného majetku. Uplatnil-li dědic výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele pouze do výše ceny nabytého dědictví.

SPRÁVA POZŮSTALOSTI

Zůstavitel může v závěti povolat správce pozůstalosti nebo jejího vykonavatele, a to až do potvrzení nabytí dědictví. Pokud zůstavitel správce ani vykonavatele nepovolal, spravuje pozůstalost dědic.

ZÁVĚRA POZŮSTALOSTI

Jde o opatření soudu zajišťující pozůstalost například **proti ztrátě či poškození**. Závěra pozůstalosti může být i částečná. Důvody závěry pozůstalosti mohou být různé. Například pokud není některý z dědiců plně svéprávný či pobývá na neznámém místě nebo pokud existuje obava, že je pozůstalost určena k dědictví předlužena.

Předplatné seriálu si můžete objednat na tel. **225 555 533** nebo na webové stránce **www.lidovenoviny.cz/duchod**. V ceně je také přístup do digitálního archivu Lidových novin. O žádný díl tak nepřijdete.

NEZAPOMEŇTE

Pamatujte na to, že spolu s majetkem můžete po zemřelém příbuzném zdědit i dluhy, o nichž jste předem nevěděli. Tuto nemilou skutečnost jako dědici zpravidla zjistíte ze soupisu pozůstalosti, který vám předloží notář. Je pak na vás, zda se pozůstalosti i s dluhy vzdáte. Vzdát se jen dluhů ale nelze.

DATA, FAKTA, INFORMACE

Kdo z rodiny má nárok na dědictví bez závěti podle posloupnosti

PRVNÍ TŘÍDA DĚDICŮ:

zůstavitelovy děti a jeho manžel nebo manželka, každý z nich dědí stejným dílem. Nedědí-li některé dítě, nabývají jeho dědický podíl jeho potomci.

DRUHÁ TŘÍDA DĚDICŮ:

nedědí-li potomci, dědí manžel (minimálně polovinu), rodiče a tzv. spoluzijící osoby stejným dílem.

TŘETÍ TŘÍDA DĚDICŮ:

sourozenci a spoluzijící osoby. Nedědí-li některý ze sourozenců zůstavitele, nabývají jeho dědický podíl jeho děti (synovci a neteře zůstavitele).

ČTVRTÁ TŘÍDA DĚDICŮ:

nedědí-li žádný dědic ve třetí třídě, dědí prarodiče zůstavitele.

PÁTÁ TŘÍDA DĚDICŮ:

nedědí-li žádný z dědiců čtvrté třídy, dědí prarodiče rodičů zůstavitele.

ŠESTÁ TŘÍDA DĚDICŮ:

nedědí-li žádný z dědiců páté třídy, dědí v šesté třídě děti dětí sourozenců zůstavitele (praneteře, prasynovci) a děti prarodičů zůstavitele (strýcové, tety), každý stejným dílem. Nedědí-li některé z dětí prarodičů zůstavitele, dědí jeho děti (sestřenice, bratrance).

Pokud dědictví po zůstaviteli nenabude žádný dědic ani podle zákonné posloupnosti dané šesti třídami dědění, tak teprve poté připadá dědictví státu.

ZDROJ: Občanský zákoník

Vytvořeno ve spolupráci:

Nezisková organizace Sue Ryder se již 24 let věnuje seniorům a jejich blízkým. Poradí a pomůže, když stáří začíná přinášet starosti. **www.sue-ryder.cz**

OBSAH SERIÁLU

1. Pá 29. 4. Příprava na důchod; **2. So 30. 4.** Spoříme v důchodu; **3. Po 2. 5.** Účet na internetu a v mobilu + půjčky v penzi; **4. Út 3. 5.** Šmejdí na internetu + obrana před podvodnými telefonáty; **5. St 4. 5.** Jak se zorientovat v systému sociální pomoci; **6. Čt 5. 5.** Práce v penzi + Diskriminace seniorů na pracovním trhu; **7. Pá 6. 5.** Dluhová past v penzi; **8. So 7. 5.** Insolvence a oddlužení v seniorském věku; **9. Po 9. 5.** Opatrovnictví – kdo se stará o nemocného seniora; **10. Út 10. 5.** Osobní údaje ve zdravotnictví – kdo smí znát seniorův stav; **11. St 11. 5.** Dědictví, kdo má na co nárok po seniorovi; **12. Čt 12. 5.** Závět a darování